

МИЛАН ТРИПКОВИЋ

ВАЉЕВСКИ КРАЈ 1929 — 1934. ГОДИНЕ

Према деловодним протоколима ПОВ. Д. З. архиве Дринске бановине

Проучавање прошлости ваљевског краја тражи од истраживача да своју пажњу поклоне не само архивској грађи која се чува у Међуопштинском историјском архиву у Ваљеву већ да своја трагања наставе у архивима, библиотекама и институтима у Београду, Сарајеву, Дубровнику, Новом Саду и другим местима.

За историју Ваљева и овог краја од 1929. до 1941. године, када се Ваљево налазило у саставу дринске бановине, значајна је архива Дринске бановине која се чува у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву.

Приликом изучавања тог раздобља детаљно сам прегледао Поверљиву архиву државне заштите (Пов. Д. З. архива) Дринске бановине која садржи грађу политичког карактера и у којој се нашло доста драгоцених података о ваљевском крају.

Среска начелства су врло уредно пратила на својој територији политичка збивања, кретања политичара, а посебно акције КПЈ и о томе извештавале органе Дринске бановине.

У овом прилогу објављујемо, према деловодним протоколима, садржај докумената Пов. Д. З. архиве од 1929. до 1934. године који се односе на срезове: ваљевски, колубарски, подгорски, тамнавски и посавски.

Сматрали смо да ће бити корисно објавити садржаје докумената Пов. Д. З. архиве без обзира на сву њену једностраност. Овај се период потпуније може сагледати тек уз коришћење и других материјала као: архиве КПЈ, радничке штампе, сећања учесника радничког покрета и др. Надамо се да ће овај прилог, и поред непотпуности архивске грађе Дринске бановине помоћи не само истраживачима ваљевског краја, већ и ширем кругу читалаца да сагледају сву тежину година непосредно после увођења диктатуре.

У овом раду су наведени следећи подаци: датум, назив пошиљача документа, кратак садржај документа (према деловодним протоколима) и деловодни број, односно сигнатура документа.

1929. година

29. децембар — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештава да се тражени комунисти нису могли пронаћи.

146

1930. година

3. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Успостава дописништва Београдске радничке коморе са Радничком комором у Ваљеву.

2433

29. август — Начелство среза посавског Обреновац:
Двомесечни извештај о комунистима за јул и август 1930. године.

2875

1931. година

18. март — Начелство среза тамнавског Уб:
Милорад Ђираковић, трговац из Уба — омаловажавање рада данашње владе.

Код 1391/31

- 24 март — Начелство среза ваљевско Ваљево:
Грбић Филип из Ужица, комуниста — казна.

879

20. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Јовић Данко из Баћевца дошао у Ваљево.

1138

23. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Враћа извештај о евиденцији страних војних бегунаца.

Код 3199/31

16. мај — Начелство среза подгорског Каменица:
Извештај о провери радио пријема.

1350

20. јун — Начелство среза посавског Обреновац:
Молба Војислава Лазића за одржавање скупа одбијена.

1697

23. јун — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештај о ширењу алармантних вести.

Код 2337/31

17. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Пантелић Светозар, подаци.

Код 2088/31

4. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Нешић Бранислав, пом. пољ. референт — преписка са комунистом др Јовановићем.

Код 399/32

18. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
 Јовић Данило конфискиран у Ваљеву — отпутовао у Баћевац.
 2285
3. септембар — Начелство среза колубарског Мионица:
 Ковачевић Никола, комуниста, адвокат из Мионице — подаци.
 2393
11. октобар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
 Јовановић Миодраг из Ваљева слободно кретање.
 Код 2926/31
30. октобар — Начелство среза тамнавског Уб:
 Извештава да су прошли кроз Уб Љуба Давидовић, Јован Јовановић и Саво Дуканац.
 Код 2861/31

1932. година

16. март — Начелство среза ваљевског Ваљево:
 Пауновић Радисав из Ужица за Ваљево.
 470
25. март — Начелство среза тамнавског Уб:
 Растурање узнемиравајућих вести.
 533
28. март — Начелство среза ваљевског Ваљево:
 Извештај о одржаном збору у Ваљеву 27. марта.
 Код 717/32
20. април — Начелство среза тамнавског Уб:
 Растурање прогласа Аце Станојевића.
 Код 1095/32
12. Мај — Начелство среза тамнавског Уб:
 Извештај о растурању карти чији је циљ убијање угледа данашњем поретку.
 926
13. мај — Начелство среза тамнавског Уб:
 Мијушковић Радован и др. — растурање летака и др. списа.
 938
16. мај — Начелство среза посавског Обреновац:
 Тупањанин Милош — трагање.
 Код 295/33
23. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
 Воја Лазић, бивши земљораднички првак у Ваљеву.
 Код 1282/32
22. мај — Дирекција Средње пољопривредне школе Ваљево:
 Извештај о предавању др Душана Росића на слави Пољопривредне школе.
 Код 1160/33
3. јун — Начелство среза колубарског Мионица:
 Преношење лажних гласова.
 Код 1470/32

9. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Воја Лазић, пропутавање. 1282
9. јун — Начелство среза подгорског Каменица:
Извештај о кретању Тупањанин Милоша, бив. народног по-
сланика. Код 295/33
17. јун — Начелство среза колубарског Мионица:
Тупањанин Милош — кретање. Код 1414/32
20. јун — Жандармеријска станица Каменица:
Чвркић Војо и Тупањанин Милош одржали збор у Каменици. Код 1457/32
18. јун — Начелство среза тамнавског Уб:
Лазић Војислав из Стублина покушао да одржи збор. Код 1541/32
12. јун — Начелство среза колубарског Мионица:
Тупањанин Милош — извештај о кретању. 1414
21. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Налаз шифрованог писма. Код 2981/32
18. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о сумњивом ухваћеном лицу. 1425
22. јун — Начелство среза колубарског Мионица:
Миловановић Живорад из Дучића и др. — предмет. 1470
2. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Ухваћен Воја Лазић и Радован Мијушковић. 1541
6. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Јовановић Јован, бивши министар — долазак на Уб и околину. 1556
5. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Кретање политичара бивших политичких партија. 1597
6. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештај о растурању летака у томе срезу. 1600
11. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Бермановић Живорад, адвокат и Митровић Момчило, адвокат
из Ваљева својим поступцима показују нерасположење према дана-
шњем државном уређењу. Код 2228/32
5. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о одржаном вашару на Илиндан. 1977

5. август — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о кретању политичара.
Код 2108/32
11. август — Начелство среза тамнавског Уб:
Зеленаши у Обреновцу.
Код 896/33
14. август — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о кретању политичара.
Код 2081/32
24. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Др Милан Гавриловић и Александар Павловић — долазак у
Ваљево.
2159
24. август — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о кретању политичара.
2213
1. септембар — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештај за Мијушковић Радована, лекара са Уба.
2267
2. септембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Лазић Воја и Мијушковић Радован у Ваљеву.
Код 2995/32
30. октобар — Држ. туж. Ваљево:
Доставља лист „Глас Ваљева”.
3010
6. новембар — Држ. туж. Ваљево:
Шаље лист „Глас Ваљева”.
3040
7. новембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Илић Стеван, прив. чинов. у Обреновцу бунџи народ.
3079
14. новембар — Држ. туж. Ваљево:
Шаље лист „Глас Ваљева” бр. 46.
3013
15. новембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о кретању политичара.
3132
18. новембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Политичко кретање сумњивих.
3186
22. новембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Летак предат бачкој литерарној дружини Гимназије у Ваљеву.
Код 3642/32
3. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Љуба Давидовић, бивши министар у Ваљеву — извештај о
кретању.
Код 3466/32

5. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Шаље лист „Глас Ваљева” бр. 49. 3409
11. децембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Зеленаши у Обреновцу. Код 896/33
24. децембар — Начелство среза тамнавског Уб:
Политичко и морално владање Мијушковић Радована, адво-
ката из Уба. 3642
- 1933. година**
13. јануар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Доставља одржани посмртни некролог пок. Светозару Попо-
вићу, трг. из Ваљева од инж. Драг. Самокресовића. 150
16. јануар — Начелство среза посавског Обреновац:
Тајни састанци у селу Трстенци. 228
19. јануар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Лазић Војислав и друг — долазак у Ваљево. Код 235/33
27. јануар — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештај о притвору др Милоша Тупањанина. Код 778/31
4. фебруар — Начелство среза тамнавског Уб:
Лазић Воја, бивши посланик; извештај из Београда о браћи
Мијушковић. 393
4. фебруар — Начелство среза тамнавског Уб:
Одређена продаја за наплату казне учесника убског догађаја
6. ов. м. обустављена. Код 1020/33
6. фебруар — Начелство среза колубарског Мионица:
Петрушевић Стеван из Струге кажњен прогонством у Мионицу. Код 1208 33
10. март — Начелство среза тамнавског Уб:
Кретање браће Мијушковић после доласка из Ваљева — молба
за појачање жандармерије. 498
9. фебруар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Проверавање држања и владања прив. персонала Народне скуп-
штине. Код 1135/33
9. фебруар — Начелство среза посавског Обреновац:
Шаље извештај о особљу Народне скупштине. Код 1135/33

18. фебруар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Лист „Глас Ваљева” доноси поједине чланке. 617
21. фебруар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о кретању бивших политичара. 653
14. фебруар — Начелство среза тамнавског Уб:
Шаље решење на одобрење о депортирању браће Мијушковић
из Уба у друго место. 656
4. март — Начелство среза тамнавског Уб:
Благојевић Димитрије из Уба — извештај. Код 1135/33
8. март — Начелство среза посавског Обреновац.
Зеленаши у Обреновцу. 896
3. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Рикард Зајц, кат. војни свештеник — подаци. Код 1332/33
10. април — Начелство среза тамнавског Уб:
Доставља „Протест удружене опозиције”. 1233
3. мај — Начелство среза посавског Обреновац:
Бритвец Матија, опанчарски радник из Црне Траве — бора-
виште непознато. 1574
20. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Костадиновић Никола из Босиљграда конфиниран у Ваљево. Код 2331/33
2. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Растурање комунистичких летака у Обреновцу. Код 2515/33
2. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Припреме за одржавање парастоса погинулим лицима на дан
1. јула прошле године. Код 2242/33
3. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Леди комунистичке кадржине пронађени у селима Дивци и
Словац среза ваљевског. Код 2515/33
3. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Предузимање мера за спречавање нереди у вези догађаја 1.
јула прошле године. Код 2242/33
30. јул — Начелство среза колубарског Мионица:
Организовање странке ЈРСД — објашњење. 2229

2. јул — Начелство среза подгорског Каменца:
Шаље 9 комунистичких летака у срезу подгорском.
Код 2280/33
7. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о панађуру који ће се одржати на дан 12. јула тек.
године.
2326
- Начелство среза тамнавског Уб:
Потврда пријема наређења о лецима комунистичке садржине.
Код 2515/33
11. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Шаље извештај о комунистичким лецима.
Код 2515/33
13. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај о кретању политичара.
2392
20. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Шаље извештај по распису Пов. Д. З. бр. 2291.
Код 2291/33
2. август — Начелство среза тамнавског Уб:
Комунистички леци.
Код 2710/33
4. август — Начелство среза посавског Обреновац:
Љуба Давидовић, бивши министар у Обреновцу.
Код 2638/33
3. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Шаље комунистичке летке пронађене у селу Дивци.
Код 2710/33
20. август — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Кретање политичара.
2791
21. август — Држ. туж. Ваљево:
Забрана листа „Глас Ваљева”.
2794
6. октобар — Душан Марјановић Уб:
Достава против Кајла Јевтића, народног посланика.
Код Пов. 4074/33
20. новембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о резултатима потраге за непознатим сељаком.
Код 3826/33
3. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Љубо Гајић, тишлер из Ваљева — потстрекавање сељака на
револуцију.
Код 3826/33
4. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Кретање политичара — др Лаза Марковић у Ваљеву.
Код 3828/33

2. децембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Исто у Обреновцу. Код 3828/33
3. децембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Др Лаза Марковић у Обреновцу — кретање политичара. 3831

1934. година

- Начелство среза ваљевског Ваљево:
Лист „Глас Ваљева” — доставља извештај. 10
16. јануар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
„Глас Ваљева” доноси поједине чланке у корист Совјетске
Русије. 164
20. јануар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Политичка конференција Радик. соц. странке у Ваљеву. Код 299/34
20. јануар — Начелство среза тамнавског Уб:
Бојин Живко и други — предствка. 210
29. јануар — Начелство среза посавског Обреновац:
Доставља извештај по акту Пов. Д. З. бр. 22. 255
10. фебруар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај са збора Југословенске народне странке. 338
17. фебруар — Начелство среза тамнавског Уб:
Доставља молбу Премете Мате, бравара ложношнице за одобре-
ње боравка. 407
12. март — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Комунистичка акција. Код 774/34
12. март — Начелство среза тамнавског Уб:
Комунистичка акција у срезу. Код 774/34
15. март — Начелство среза подгорског Ваљевска Каменница:
Јавља о доласку др Лазара Марковића у Ваљевску Каменницу. Код 696.34
15. март — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Др Лаза Марковић и други политичари — долазак у Ваљево. 689
18. март — Начелство среза тамнавског Уб:
Шаље извештај по акту Пов. Д. З. бр. 337. Код 337/34
- 143

20. март — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Конференција Југословенске националне странке за варош
Ваљево на дан 18. марта. 734
21. март — Начелство среза посавског Обреновац:
Комунистичка акција. 774
20. март — Пол. орг. обавешт. служ. Ваљево:
Дезидер Браун — Смећин, комуниста ухваћен у Ваљеву.
Код 1744/34
10. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Долазак аустријских професора Универзитета из Беча у Ва-
љево. 901
12. април — Начелство среза посавског Обреновац:
Извештај по распису Пов. Д. З. бр. 127. 943
25. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештава да су у Ваљеву нађени комунистички леци.
Код 2769/34
26. април — Начелство среза подгорског Ваљевска Каменица:
Краус Јосип из Копривнице. 1040
26. април — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о току истраге поводом растурања летака.
Код 2769/34
2. мај — Начелство среза посавског Обреновац:
Комунистичка акција. Код 2769/34
2. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Комунистичка акција у Ваљеву. Код 2769/34
7. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Растурање комунистичких летака — пуштање у слободу др Ми-
лоша Пантића. Код 2769/34
11. мај — Начелство среза тамнавског Уб:
Вучетић Радисав, председник општине старо-бањанске са др
Драг. Јовановићем — дописивање. 1222
16. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Тражи препис доставе пол. органа обав. службе у Ваљеву.
Код 1744/34
16. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о растурању комунистичких летака у Ваљеву.
Код 2769/34

10. мај — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Комунистичка акција у Ваљеву.
Код 2769/34
30. мај — Начелство среза тамнавског Уб:
Молба за оснивање убског Радничког спорт клуба „Слобода“.
1397
2. јун — Начелство среза тамнавског Уб:
Извештај о извршењу претреса код лица сумњивих комунизму
у вароши Убу.
1417
11. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о одржаном збору ради обнове организације „Народ-
на одбрана“ у Ваљеву.
Код 1626/34
27. јун — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Политички органи обавестили службе у Ваљеву — достава по-
датака о комунистима.
1744
10. јул — Начелство среза посавског — Обреновац:
Месни одбор Народне одбране у Обреновцу моли одобрење да
на дан 15. јуна одржи привредни митинг.
Код 1929/34
16. јул — Начелство среза посавског Обреновац:
Митинг Народне одбране у Обреновцу на дан 15. VII т. г.
1929
20. јул — Начелство среза тамнавског Уб:
Јованче Велиновић из Ракачева срез Босиљград — повратак
са Уба.
Код 5402/35
28. јул — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Подношење извештаја о долазећим официрима.
Код 2433/34
30. август — Начелство среза тамнавског Уб:
Разговор вођен између два грађанска лица.
2446
3. септембар — Начелство среза ...
Подноси извештај о важнијим догађајима.
2481
3. септембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештава да је извештај по распису Пов. Д. 3. бр. 2205
послат.
Код 2341/34
24. септембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Проглас Народне одбране — Огласног одбора у Ваљеву —
забрањено растурање.
Код 2897/34

24. септембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Миодраг Милетић, капетан, инвалид из Београда и Радован Мијушковић — вршење политичке акције.
2729
28. октобар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Замерање органима власти Начелства среза ваљевског у Ваљеву.
Код 2769/34
9. октобар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Проглас Обласног одбора Народне одбране у Ваљеву.
2897
13. октобар — Начелство среза тамнавског Уб:
Долазак Тупањанин Васе и других — извештај.
2934
14. октобар — Начелство среза подгорског Ваљевска Каменица:
Преношење лажних вести.
Код 3013/34
12. новембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Забрана листа „Глас Ваљева” бр. 44.
Код 3518/34
19. новембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Извештај о комунистичкој акцији у Ваљеву.
Код 3107
3. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Конференција Југословенске националне странке на дан 30. новембра у Ваљеву.
3853
7. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Шаље извештај по распису Пов. Д. З. бр. 3727.
Код 4158/35
10. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Др Миодраг Јовановић и група радника осуђени због одржавања збора на месту зв. „Анатема” поред реке Граца — жалба на пресуду.
3939
10. децембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Комунистичка акција у Обреновцу.
Код 126/35
10. децембар — Начелство среза посавског Обреновац:
Саријевић Борбе, крмар шлепа — пријава.
Код 2726/36
28. децембар — Начелство среза ваљевског Ваљево:
Радован Мијушковић и Живота Бермановић — долазак у Ваљсво.
4193